

Utlåtande avseende ansökta åtgärders påverkan på status och miljö kvalitetsnorm för SE639863-127455

Mark- och miljödomstolen önskar få Vattenmyndigheten i Västerhavets utlåtande avseende ansökta åtgärders påverkan på status samt möjlighet att nå beslutad miljö kvalitetsnorm i målet M 4861-16. Berörd vattenförekomst är Mölndalsån – Stensjön till sammanflödet med Kålleredsbäcken (SE639863-127455).

Sammanfattande bedömning

Vattenmyndighetens bedömning är att de föreslagna åtgärderna i ansökan innebär att statusen kommer att försämrans inom kvalitetsfaktorn morfologiskt tillstånd. Vattenmyndighetens bedömning är att de föreslagna åtgärderna i ansökan omöjliggör uppnåendet av fastställd miljö kvalitetsnorm.

Den ekologiska statusen för kvalitetsfaktorerna fisk och bottenfauna är god på de undersökta lokalerna, men dessa lokaler är dock inte representativa för hela vattenförekomsten. Ytterligare underlag skulle behövas för att göra en ny bedömning för fisk och bottenfauna.

Fastställd miljö kvalitetsnorm är *God ekologisk status 2021*. I dag är vattenförekomsten klassad som måttlig ekologisk status. I åtgärdsprogram 2016-2021 för Västerhavets vattendistrikt finns förslag på åtgärder för att miljö kvalitetsnormen ska kunna följas 2021.

Nedan redovisas en fördjupad bedömning av kvalitetsfaktorn morfologiskt tillstånd som beredningssekretariatet vid Länsstyrelsen i Västra Götalands län har bistått med. Tillförlitligheten för den sammanvägda statusbedömningen för morfologiskt tillstånd är mycket bra.

Bedömning av morfologiskt tillstånd i Mölndalsån – Stensjön till sammanflödet med Kålleredsbäcken

Denna fördjupade bedömning av morfologiskt tillstånd i Mölndalsån – Stensjön till sammanflödet med Kålleredsbäcken (SE639863-127455) har tagits fram med hjälp av underlag som redovisas i ansökan samt befintligt underlag i VISS.

Referensförhållande

Enligt HVMFS 2013:19 är referensförhållande ett tillstånd i form av biologiska, fysikalisk-kemiska och hydromorfologiska funktioner och strukturer som en ytvattenförekomst uppvisar vid ingen eller mycket liten mänsklig påverkan.

Väsentligt förändrat tillstånd

Definition av väsentligt förändrat tillstånd saknas i HVMFS 2013:19, vilket ger en osäkerhet i hur parametrarna under morfologiskt tillstånd skall bedömas. Rimlighetsbedömning blir därför en viktig del i varje bedömning.

4.2 Vattendragsfårans form

- HVMFS 2013:19: Vattendragsfårans form beskrivs som väsentlig avvikelser, på grund av mänsklig aktivitet, av vattendragsfårans bredd och djup från referensförhållandet.
- Klassificeringen görs utifrån den sammanlagda längd som är väsentligt påverkad i förhållande till hela vattendragsfårans längd.

Innan åtgärd

Bedömning: Dålig

Efter åtgärd

Bedömning: Dålig

Kommentar

Mer än 75 procent av vattendragsfårans längd har en väsentligt påverkad form jämfört med referensförhållandet. Detta motsvarar dålig status. Vattendragsfårans form kommer inte återställas vid åtgärderna.

4.3 Vattendragsfårans planform

Vattendragets längd längs mitten av vattendragsfåran jämfört med ursprunglig längd.

Innan åtgärd

Bedömning: Dålig

Efter åtgärd

Bedömning: Dålig

Kommentar

Bedömningen är att mer än 75 procent av vattendragsfårans längd har en väsentligt påverkad planform jämfört med referensförhållandet. Detta motsvarar dålig status. Denna parameter kommer inte ändras i och med de planerade åtgärderna.

4.4 Bottensubstrat

- Avvikelse på grund av mänsklig aktivitet av vattendragsfårans kornstorlekssammansättning samt den rumsliga variationen av bottensubstrat i vattendraget i relation till det ursprungliga tillståndet enligt referensförhållandet.
- Både kornstorlekssammansättning, organiskt material och förekomst av artificiellt material ingår i bedömningen.

Innan åtgärd

Bedömning: dålig

Efter åtgärd

Bedömning: dålig

Med kompensationsåtgärder

Bedömning: otillfredsställande-dålig

Kommentar

Bottensubstratet saknas idag i större delen av vattenförekomsten. Parametern klassas som dålig status eftersom mer än 75 procent av vattendragsfårans längd har väsentligt påverkade bottensubstrat jämfört med referensförhållandet.

Bottensubstratet planeras att förbättras i Mölndalsån nedströms årännan för att förbättra lekområden för lax och öring. Sträckan är totalt knappt 400 meter¹. Om sökanden avser att biotopförbättra hela sträckan till en mer ursprunglig botten, motsvarar detta 23 procent av hela vattenförekomstens längd. Vattenförekomsten saknar i övriga delar ursprungligt bottensubstrat. Gränsen mellan dålig och otillfredsställande status är 25 procent av vattendragets längd.

4.5 Död ved

Innan åtgärd

Bedömning: Dålig

Efter åtgärd

Bedömning: Dålig

Kommentar

Mer än 75 procent av vattendragsfårans längd saknas död ved. Denna parameter kommer inte ändras i och med de planerade åtgärderna.

¹ Miljökonsekvensbeskrivningen, bilaga 8: Bedömning av rådande reproduktionspotential för lax och öring, konsekvensbedömning av planerade åtgärder samt förslag på fiskevårdande åtgärder.

4.6 Strukturer i vattendrag

- Väsentligt för bedömning är i vilken utsträckning de viktiga strukturer som karakteriserar referensförhållandena finns kvar och på hur lång sträcka de kan sägas vara väsentligt förändrade. De strukturer som ingår är sedimentbankar, block, stenkluster, dyner revlar, erosionsformer.

Innan åtgärd

Bedömning: Dålig

Efter åtgärd

Bedömning: Dålig

Kommentar

Inga större förbättringar av strukturer i vattendraget har angetts i ansökan.

4.7 Vattendragsfårans kanter

Väsentlig avvikelser av kanternas form, strukturer och material relativt referensförhållandet. Förekomst av artificiella strukturer som har väsentlig påverkan på vattendragsfårans hydromorfologiska funktioner och strukturer.

Innan åtgärd

Bedömning: Dålig

Efter åtgärd

Bedömning: Dålig

Kommentar

Vattendraget har till mer än 75 procent strandskoningar och erosionsskydd.

4.8 Vattendragets närområde

Innan åtgärd

Bedömning: Dålig

Efter åtgärd

Bedömning: Dålig, med försämring inom klassen

Kommentar

Vattenmyndighetens beräkning visar på 100 procent aktivt brukad mark och eller anlagda ytor vilket motsvarar dålig status. Bedömningen görs för 30 meter på var sida om vattenförekomsten. Metodiken beskrivs i PM daterat 2013-06-28².

Efter åtgärd bedöms en försämring ske inom klassen eftersom idag obebyggda närområden efter vattendraget bebyggs. Den ansökta

² Förklaringsföreläsningar – morfologiska förhållanden. Vattenmyndigheterna och Länsstyrelserna PM 2013-06-28.

<http://viss.lansstyrelsen.se/ReferenceLibrary/51620/F%C3%B6rklaringsf%C3%B6rel%C3%A5sningar.pdf>

verksamheten gör det omöjligt att i framtiden nå miljö kvalitetsnormen. Framtida åtgärder omöjliggörs, som restaurering av vattendragets botten, stränder och svämplan.

4.9 Svämplanets struktur och funktion

Innan åtgärd

Bedömning: Dålig

Efter åtgärd

Bedömning: Dålig, med försämring inom klassen.

Kommentar

Vattenmyndighetens beräkning visar att på 100 procent av svämplanet förekommer aktivt brukad mark och/eller anlagda ytor vilket motsvarar bedömningen dålig status. Metodiken beskrivs i PM daterat 2013-06-28³.

Efter åtgärd bedöms en försämring ske inom klassen eftersom idag obebyggda närområden efter vattendraget bebyggs. Den ansökta verksamheten gör det omöjligt att i framtiden nå miljö kvalitetsnormen. Framtida åtgärder omöjliggörs, som restaurering av vattendragets botten, stränder och svämplan.

Sammanställning

I tabell 1 finns en sammanställning. Medelvärde ger **dålig** status för morfologiskt tillstånd i vattenförekomsten före åtgärden. Efter genomförda åtgärder kommer en försämring ske inom klassen dålig status för parametrarna 4.8 vattendragets närområde och 4.9 svämplanets struktur och funktion. Biotopåtgärder i nedre delen av vattenförekomsten kan ge en förbättring för 4.4 bottenstrukturer.

³ Förklarings texter – morfologiska förhållanden. Vattenmyndigheterna och Länsstyrelserna PM 2013-06-28.

<http://viss.lansstyrelsen.se/ReferenceLibrary/51620/F%C3%B6rklarings%20-%20morfologiska%20f%C3%B6rh%C3%A5llanden.pdf>

Tabell 1. Fördjupad bedömning av morfologiskt tillstånd i Mölndalsån – Stensjön till sammanflödet med Kålleredsbäcken (SE639863-127455) före och efter ansökta åtgärder samt efter kompensationsåtgärder (se vidare 4.4 ovan).

	Före	Efter	Efter kompensationsåtgärder
4.2 Vattendragsfårans form	Dålig	Dålig	dålig
4.3 Vattendragsfårans planform	Dålig	Dålig	dålig
4.4 Bottensubstrat	Dålig	Dålig	otillfredsställande-dålig
4.5 Död ved	Dålig	Dålig	dålig
4.6 Strukturer i vattendrag	Dålig	Dålig	dålig
4.7 Vattendragsfårans kanter	Dålig	Dålig	dålig
4.8 Vattendragets närområde	Dålig	dålig, försämring inom klassen	dålig, försämring inom klassen
4.9 Svämplanets struktur och funktion	Dålig	dålig, försämring inom klassen	dålig, försämring inom klassen
Genomsnitt	Dålig	dålig, försämring inom klassen	dålig, försämring inom klassen

Tillförlitlighetsklassning

Tillförlitligheten för den sammanvägda statusbedömningen är mycket bra.

Förutsättningar för att nå god ekologisk status och framtida risker

Vattenförekomsten har klassats som måttlig ekologisk status och god ekologisk status ska enligt gällande miljökvalitetsnorm vara uppfylld till 2021. Kvalitetsfaktorn *Morfologiskt tillstånd* klassas enligt ovan som dålig status för alla underparametrar till kvalitetsfaktorn. I bedömningen av vattenförekomstens ekologiska status väger detta in då morfologin är en viktig förutsättning för ett vattendrags ekologiska funktion och fungerande ekosystemtjänster.

Ett gott morfologiskt tillstånd innebär att vattenförekomsten har fungerande livsmiljöer för vattendragets naturligt förekommande arter. De hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna är utvalda för att de har en koppling till fungerande ekosystem och god ekologisk status.

Framtida klimatförändringar kan öka riskerna

Den morfologiska bedömningen visar med all tydlighet att vattenförekomsten saknar nödvändiga livsmiljöer för växter och djur på grund av mänskliga verksamheter. Dagens lek- och uppväxtområde för lax och öring mellan E6 och Papyrus är små. Framtida klimatförändringar med torka och varmare klimat ökar betydligt risken för att stammarna slås ut. För

ett långsiktigt bevarande av Mölndalsåns lax- och öringstammar krävs fler eller större lek- och uppväxtområden, något som saknas idag i Mölndalsån.

Fisk och bottenfauna

Den ekologiska statusen för kvalitetsfaktorerna fisk och bottenfauna är god på de undersökta lokalerna. Men dessa lokaler är inte representativa för hela vattenförekomsten, eftersom de har betydligt bättre fungerande livsmiljöer för växter och djur än vad vattenförekomsten i övrigt har. Större delen av vattenförekomsten är betydligt mer fysiskt påverkad genom att vattendraget är delvis kulverterat, uträtat, kanaliserat och saknar ursprungliga bottnar och stränder. Eftersom livsmiljöer för växter och djur saknas finns här rimligtvis inte förutsättningar för god status, men från dessa delar av vattenförekomsten saknas provtagning. Ytterligare underlag skulle behövas för att göra en ny bedömning för fisk och bottenfauna.

Åtgärder för att nå miljö kvalitetsnormen

Bland åtgärdsförslagen i VISS (Vattenmyndighetens förslag på möjliga åtgärder som är ett underlag till Åtgärdsprogram för Västerhavets vattendistrikt) för att nå god ekologisk status finns bland annat 6,6 hektar ekologiskt funktionella kantzoner. Förslag till åtgärden ekologisk funktionell kanton ska ses som att åtgärder behövs men att exakta åtgärder behöver preciseras i en mer detaljerad åtgärdsplan. Andra åtgärder som behöver utredas är återställning av bottnar och strandkanter och ta fram kulverterade vattensträckor.

Den ansökta verksamheten tar ytterligare arealer av vattenförekomstens närområde och svämplan i anspråk för anläggande av fastigheter m.m. precis jämte ån, vilket inte bara innebär ytterligare försämring utan omöjliggör också framtida åtgärds möjligheter för att nå miljö kvalitetsnormerna.

Slutsats

Vattenmyndighetens bedömning är att de föreslagna åtgärderna i ansökan innebär att statusen kommer att försämrans inom kvalitetsfaktorn morfologiskt tillstånd. Vattenmyndighetens bedömning är att de föreslagna åtgärderna i ansökan omöjliggör uppnåendet av fastställd miljö kvalitetsnorm.

I detta ärende har vattenvårdsdirektör Hanna Tornevall beslutat. Föredragande har varit utredare Andreas Bäckstrand. Beredningssekretariatet vid Länsstyrelsen i Västra Götalands har bistått med en fördjupad bedömning av morfologiskt tillstånd för berörd vattenförekomst.

Hanna Tornevall

Andreas Bäckstrand

Detta beslut har fattats digitalt varför signatur saknas.